

Štátny okresný archív v Topoľčanoch

ŠKOLSKÝ INŠPEKTORÁT V PARTIZÁNSKOM
1949

Inventár

Topoľčany 1980

Obsah

Úvod	3
Dejiny fondu	5
Archívna charakteristika fondu	7
Skratky	9
Inventár	10
II. Spisový materiál	11
B. Spisy.....	11
b) administratívne	11
III. Účtovné knihy.....	14

Úvod

Pôvodne vrchnostenskú právomoc – školskú správu nad školami v bývalom Uhorsku vykonávali náboženské obce, rehole, spoločnosti i jednotlivci. Až zákonný článok XXXVIII/1868 uložil štátu i obciam povinnosť zriaďovať a udržiavať školy štátne a obecné a ponechal právo zriaďovať a udržiavať školy i cirkvám, spoločnostiam a jednotlivcom. Tento zákonný článok stanovuje orgány školskej správy; obvod každej župy bol určený za jeden školský okres, ktorý bol spravovaný župným školským inšpektorom a župnou školskou radou.

Ďalšími zákonnými článkami č. VI a XXVIII z roku 1876 sa pozmeňujú školské správne orgány len na vyšších stupňoch. Podľa tejto právnej normy sa okrem ministra kultu a vyučovania stal najvýznamnejším správnym školským orgánom župný verejnosprávny výbor a župný školský inšpektor. Najnižším správnym orgánom zostali kuratóriá a školské stolice. Verejnosprávne výbory žúp boli zrušené až v roku 1919 v súvislosti s poštátnením žúp a ich právomoc prešla na župné školské rady.

Právny dozor nad školami vykonával župný školský inšpektorát, na čele ktorého stál školský inšpektor menovaný ministrom školstva. Pôsobnosť župného školského inšpektora sa vzťahovala na celé územie župy, rozdelené do slúžnovských okresov. Vykonával dozor nad meštianskymi a ľudovými školami a nad detskými opatrovňami. Nad cirkevnými školami nemal výkonnú moc a cirkevnej vrchnosti mohol predkladať jedine návrhy. Školský inšpektor bol štátnym úradníkom a jeho práva a povinnosti boli zakotvené v zákonom článku XXVIII/1876.

Od vzniku ČSR dňa 28. októbra 1918, prestala na Slovensku právomoc uhorského Ministerstva kultu a vyučovania. V duchu novej ústavy (paragraf 120), v ktorej sa vyslovuje, že štátnej správe prislúcha najvyšší dozor nad vyučovaním a výchovou, bol zákon č. 2/1918 Zb. z 2. decembra 1918, ktorým sa zriaďujú najvyššie správne úrady v Československu – II. úrad pre správu vyučovania a národnú osvetu, neskôr premenovaný na Ministerstvo školstva a národnej osvetu s pôsobnosťou pre celú ČSR.

Na zásade, že štátu prislúcha najvyššia správa a dozor nad výchovou a vyučovaním, bol stanovený zákon č. 292/1920 Zb., ktorý dozor nad výchovou a vyučovaním zveril Ministerstvu školstva a národnej osvetu s výnimkou poľnohospodárskych škôl vrátane ľudových škôl hospodárskych, ktoré podľa zákona č. 281/1920 Zb. spravovalo Ministerstvo hospodárstva.

Nitriansku župu tvorilo týchto 12 slúžnovských okresov: Hlohovec, Nitra, Nové Mesto nad Váhom, Nové Zámky, Piešťany, Prievidza, Senica, Skalica, Šaľa, Topoľčany a Žabokreky nad Nitrou. Z tohto počtu okresov bolo vytvorených len 7 obvodov školských inšpektorátov.

Od vzniku školských inšpektorátov nebol v žiadnej právnej norme presne stanovený názov úradu školského inšpektorátu. K názvu „školský inšpektorát“ došlo v skutočnosti z pojmu okresný školský inšpektor. Až Ministerstvo školstva a národnej osvety uverejnilo oznam, v ktorom prikázalo používať jednotné pomenovanie Školský inšpektorát.

Zmeny v organizácii školskej správy nestali až za tzv. slovenského štátu. Ľudácky snem dňa 26.11.1940 prijal zákon č. 308/1940 Zb. z. o ľudových školách, ktoré sa mali budovať na kresťanských zásadách. Zákomom č. 358/1940 Zb. z. o školdozorných úradoch, boli prakticky školské inšpektoráty premenované na školdozorné úrady. Vedením úradu bol poverený školdozorca a nie inšpektor.

Najviac do organizácie školskej správy na Slovensku zasiahli nariadenia SNR počas oslobodzovania Slovenska a po oslobodení. Už nariadením SNR č. 7/1944 ZB. n. SNR v septembri 1944 boli na povstaleckom území poštátnené školy všetkých kategórií a stupňov. Úplné poštátnenie škôl na Slovensku bolo vykonané ďalším nariadením SNR č. 34 Zb. n. SNR zo 16.5.1945.

Od 1. septembra 1945 správa na školstvom a osvetou patrili na celom území Slovenska do právomoci povereníctva SNR pre školstvo a osvetu v Bratislave. zásadná zmena nastala aj v postavení školských inšpektorátov. Nariadením SNR č. z 25.5.1945 stali školské inšpektoráty súčasťou politickej správy v ľudovodemokratickom Československu.

Poštátnením školstva prestali existovať aj školské výbory, ktoré vykonávali funkciu miestneho orgánu školskej správy. Po februári 1948, po uvedení školského zákona č. 95/1948 Zb. o jednotnom školskom systéme do života od 1. septembra 1948, priznáva zákon právnické postavenie združeniu rodičov a priateľov školy. Zhruba zákon vymedzuje aj úlohy združení.

Po zavedení krajského zriadenia v zmysle zákona č. 280/1948 Zb., sa začali v krajoch zriaďovať referáty pre školstvo, osvetu a telesnú výchovu. Ich zriadením zanikol školský inšpektorát a jeho právomoc prešla na tento referát. Dozor nad školami vykonával okresný inšpektor. zriadením školských referátov na ONV značne vzrástol zbor školských inšpektorov. Neskôr v roku 1954 novými prvkami v školskej správe

v rámci národných výborov sa stali v zmysle ústavného zákona č. 13/1954 ZB. stále školské komisie.

Dejiny fondu

Pri územnej reorganizácii krajov a okresov, bol vo februári 1949 vytvorený úplne nový okres Partizánske, ktorý mal 42 obcí.

Pre novovytvorený okres boli vyčlenené obce zo susedných okresov Bánovce nad Bebravou, Prievidza a najviac z okresu Topoľčany

V súvislosti s vytvorením okresu Partizánske bol zriadený aj Školský inšpektorát v Partizánskom. Stalo sa tak výnosom Povereníctva školstva, vied a umení č. 1988/1949-P/4 zo dňa 14. marca 1949, s platnosťou od 1. apríla 1949.

Vzhľadom na skutočnosť, že prvý školský inšpektor v Partizánskom bol vymenovaný až 2. mája 1949 a prevažná časť agendy patriaca Školskému inšpektorátu v Partizánskom sa nachádzala na Školskom inšpektoráte v Topoľčanoch, tak boli Topoľčany do 13. júna 1949 aj dočasným sídlom Školského inšpektorátu v Partizánskom.

Do pôsobnosti Školského inšpektorátu v Partizánskom v roku 1949 patrilo 62 škôl a z toho:

37 národných škôl

17 materských škôl

7 stredných škôl

1 neúplná stredná škola

K týmto školám odstúpili agendu tieto tri školské inšpektoráty:

Školský inšpektorát v Bánovciach nad Bebravou:

a) Národnú školu v obci Veľké Ostratice

b) Materskú školu v obci Malé Ostratice

Školský inšpektorát v Prievidzi:

a) stredné školy v obciach Oslany a Radobica

b) národné školy v obciach Bystričany, Bystričany-Chalмовá, Čereňany, Dolné Vestenice, Dolný Kamenec, Dvorníky nad Nitrou, Horná Ves, Horné Vestenice, Horný Kamenec, Nitrianske Sučany, Oslany, Račice, Radobica-Banská a Zemianske Kostofany.

c) materské školy v obciach Bystričany, Čereňany, Dolné Vestenice, Horná Ves, Horné Vestenice, Nitrianske Sučany, Oslany, Radobica-Ústredie

Školský inšpektorát v Topoľčanoch:

a) stredné školy v obciach Bošany, Chynorany, Partizánske, Skačany, Veľké Uherce a neúplná stredná škola v Klížskom Hradišti.

b) národné školy v obciach Bošany, Brodzany, Hradište, Chynorany, Janova Ves, Klátová Nová Ves, Klížske Hradište, Kolačno, Krásno, Livinské Opatovce, Malé Kršteňany, Nadlice, Návojovce, Nedanovce, Partizánske II., Rajčany, Skačany, Veľké Bielice, Veľké Kršteňany, Veľké Uherce a Žabokreky nad Nitrou

c) materské školy v obciach krásno, Nedanovce, Partizánske I, Partizánske II., Skačany, Veľké Bielice, Veľké Uherce a Žabokreky nad Nitrou.

Niektoré školské inšpektoráty odstupovali spisy, najmä vecné skupiny školy a učitelia už od ročníka 1945, nakoľko sa spisy nedali oddeliť. Pri usporiadaní fondu Školského inšpektorátu v Partizánskom bola agenda škôl do roku 1949 odstúpená do príslušných okresov Prievidza a Topoľčany.

Počas jednoročného trvania Školského inšpektorátu v Partizánskom v roku 1949 sa vystriedali vo funkciách títo školskí inšpektori: Vladimír Gašparovič vykonával funkciu do 31.7.1949 a odišiel z funkcie na vlastnú žiadosť. Od 1. augusta nastúpil do funkcie školského inšpektora v Partizánskom Viktor Adamec, ktorý tento úrad viedol až do zrušenia Školského inšpektorátu v partizánskom dňa 31.12.1949.

V septembri roku 1949 sa začala uplatňovať taká reorganizácia v školskej správe, že školy boli sústredené do deviatich okrskov (obvodov). Národné školy boli sústredené v ôsmich okrskoch a stredné školy v jednom okrsku. Každý okrsk mal svoj výbor, ktorý pozostával z predsedu, podpredsedu, tajomníka, zapisovateľa a tlačového referenta. podpredseda výboru vykonával i funkciu plánovača. do akej miery sa tento systém osvedčil alebo uskutočňoval v okrese partizánske, nebolo možné zo zachovaných archívnych dokumentov zistiť a overiť.

Po zrušení Školského inšpektorátu v Partizánskom dňa 31.12.1949, zostala registratúra školského inšpektorátu súčasťou spisovne ONV v Partizánskom a konkrétne referátu školstva ONV. Do referátu školstva boli včlenení aj pracovníci zaniknutého školského inšpektorátu a v rámci náplne referátu vykonávali školskí inšpektori i naďalej dozor nad školami.

Keď sa spisy Školského inšpektorátu v Partizánskom stali nepotrebnými, tak ich ako fond prevzal Okresný archív v Partizánskom do trvalej archívnej úschovy.

Po zrušení okresu Partizánske a tým aj po zrušení Okresného archívu v Partizánskom k 1.7.1960. prevzal fond inšpektorátu Okresný archív v Topoľčanoch.

Archívna charakteristika fondu

Fond Školského inšpektorátu v Partizánskom tvorí len jeden ročník spisov. Výnimku

tvorí vecná skupina spisov materských škôl, v ktorej sú ponechané dokumenty z rozpätia ročníkov 1945-1949. je to však len zlomok agendy materských škôl z uvedených ročníkov ktorá predstavuje ani nie plný jeden kartón.

Nezachoval sa vôbec podací denník z roku 1949, ale podľa úložného systému zachovanej časti registratúry školského inšpektorátu, boli spisy po zaevidovaní ukladané do vecných skupín:

- a) Spisy všeobecné, označované ako „rôzne“
- b) Spisy škôl, označované ako „školy“
- c) Obežníky, označované ako „obežníky“

Spisy škôl boli ešte členené na:

- spisy škôl stredných
- spisy škôl národných
- spisy škôl materských

Každá z týchto vecných skupín škôl je uložená osobitne v samostatných archívnych kartónoch v abecednom usporiadaní škôl od A po Z.

Podobne sú členené i spisy učiteľov na dve skupiny:

- učitelia stredných a národných škôl
- učiteľky materských škôl, ktoré tvoria druhú skupinu spisov

Zachované archívne dokumenty fondu Školský inšpektorát v Partizánskom nemožno študovať oddelene od fondov inšpektorátu v Topoľčanoch, Prievidzi a v Bánovciach and Bebravou. Sú to vlastne dokumenty k dejinám školskej správy uvedených okresov i vzhľadom na skutočnosť, že Školský inšpektorát v Partizánskom neexistoval ani jeden rok, ale ako ONV, tak i okres Partizánske zanikli po desiatich rokoch trvania a obce, ktoré okres tvorili, boli pričlenené k pôvodným okresom v Prievidzi a v Topoľčanoch.

K spracovaniu fondu Školský inšpektorát v Partizánskom sa prišlo v roku 1971 v Okresnom archíve v Topoľčanoch, ktorý mal sídlo v Uhrovci. Vnútornú skartáciu vykonal pracovník archívu Viliam Kusý, ktorý súčasne vyhotovil aj koncept inventára bez úvodov a registrov.

k vyhotoveniu inventára došlo až v roku 1980, kedy boli inventárne záznamy porovnávané so skutočnosťou vo fonde; v koncepte inventára boli vykonané opravy a až potom sa prišlo k vyhotoveniu čistopisu. tieto práce v roku 1980 vykonala pracovníčka ŠOKA Helena Šišková.

K inventáru sú vyhotovené registre: miestny, osobný a vecný, ktoré vypracovala Helena Šišková.

Úvod k inventáru vypracoval riaditeľ ŠOKA Štefan Obert v roku 1980.

Inventár k fondu prepísala do elektronickej podoby Mgr. Veronika Madejová v roku 2023.

Fond Školského inšpektorátu v Partizánskom obsahuje len 7 kartónov spisov, čo predstavuje 1 bm.

Skratky

ČSR – Československá republika

KSS – Komunistická strana Slovenska

MNV – Miestny národný výbor

ONV – Okresný národný výbor

SNR – Slovenská národná rada

ŠOKA – Štátny okresný archív

ZSSR – Zväz sovietskych socialistických republík

Inventár

II. Spisový materiál

B. Spisy

b) administratívne

1. 1949

3 – 3035

1

Situačná správa školského inšpektora o stave školských internátov; plánovanie nestavebných investícií na rok 1950; spomienkové slávnosti na školách II. a III. stupňa k Dňom československého zahraničia; akcia na zníženie dojčenskej úmrtnosti na Slovensku; zriaďovanie poľnohospodárskych útulkov; nábor žiakov do Vojenských škôl Jána Žižku z Trocnova; účasť žiakov II. a III. stupňa na behu víťazstva; účasť školskej mládeže na oslavách sviatku matiek; prázdninové kurzy pre nekvalifikovaných výpomocných učiteľov; dodávky vnútorného zariadenia pre materské školy v rámci 5 ročného plánu; návrh rozpočtu škôl na 3. štvrťrok 1949; obežník Povereníctva školstva, vied a umení v Bratislave o uvoľňovaní učiteľov a profesorov k výkonu inej služby než učiteľskej; zápisnice z prehliadok stredných škôl v obciach Oslany, Radobica a Dolný Kamenec, národných škôl v Čereňanoch, Dolnom Kamenci, Hornom Kamenci, Nitrianskych Sučanoch, Oslanoch, Oslanoch – Stále, Radobici a v Zemianskych Kostol'anoch a materských škôl v Dolnom Kamenci, Hornom Kamenci, Oslanoch a Radobici – Ústredie; hlásenia škôl o počte zapísaných žiakov na školách a o skončených investíciách ku dňu 31. 12. 1948; katastre štátneho nehnuteľného majetku škôl; situačné správy o stave škôl; trestné oznámenia na žiakov nedodržiavajúcich školskú dochádzku; žiadosti rodičov o oslobodenie žiakov od povinnej školskej dochádzky; návrh školského inšpektora na zrušenie menovacích dekrétov učiteľom, ktorí odmietli umiestnenie na určených učiteľských staniach; žiadosti rodičov o oslobodenie žiakov od hudobnej výchovy a praktických prác zo zdravotných dôvodov; pracovný plán školského inšpektorátu na rok 1950; žiadosti o ustanovenie za pomocných učiteľov; žiadosti o povolenie skúšok z učiva stredných škôl; rozvrh prác Okresného národného výboru v Partizánskom vydaný dňa 30.5.1949; ustanovujúce listiny námedzných školských síl upravené podľa vyhlášky Povereníctva práce a sociálnej starostlivosti v Bratislave č. 213/1949; správy o činnosti a vzniku obecno-školských fondov.

Menovanie Vladimíra Gašparoviča za školského inšpektora v Partizánskom; zmena sídla Školského inšpektorátu v Partizánskom a jeho premiestnenie z Topoľčian do okresu Partizánske od 13.6.1949; uvoľnenie školského inšpektora Vladimíra Gašparoviča z funkcie na vlastnú žiadosť výnosom Povereníctva školstva, vied a umení zo dňa 13.7.1949, č. 7772/49-P/4 a prevzatie funkcie školského inšpektora Viktorom Adamcom; zápisy na školách I. a II. stupňa na školský rok 1949/1950; zadováženie vnútorného zariadenia pre národné a stredné školy; jarná pracovná konferencia učiteľov; radostné dni mládeže na konci školského roku 1948/1949 usporiadané Československým zväzom mládeže; prestup žiakov z neúplných stredných škôl a oddelení neúplných stredných škôl na úplné stredné školy na začiatku nového školského roku 1949/1950; štátne ľahkoatletické kurzy; politické školenia učiteľov Nitrianskeho kraja v dvoch dvojtyždenných turnusoch; povinný odber zväzkov Hviezdoslavovej knižnice na školách; vyňatie zmluvných zamestnancov spod účinnosti zákona č. 90/1949 ZB. o rodinných prídavkoch; ponuka na zakúpenie časopisu fakty a číslice; celokrajská súťaž v zbere liečivých rastlín; organizačná úprava pre stredné a národné školy obvodu Školského inšpektorátu v Partizánskom; dotazník k štátnemu rozpočtu na rok 1950; pokyny k začiatku školského roku 1949/1950; pracovná porada učiteľov obvodu dňa 16. septembra 1949; žiadosti o zvýšenie preddavku na vecné potreby škôl na rok 1949; poučenie žiakov o význame IX. zjazdu KSS; pomoc učiteľov pri rozpise smerných čísiel poľnohospodárskej výroby a dodávky na rok 1950; akcia Dní československo-sovietskeho priateľstva na školách; zaistenie prednášateľov pre vyučovanie v ľudových kurzoch ruštiny; nábor členov do Zväzu priateľov ZSSR; zriaďovanie doučovacích skupín pre žiakov so zameškanou učebnou látkou; štátny kurz pre prípravu pracujúcich na vysoké školy v Spišskom podhradí; akcia podpisovania zdravice gen. J.V. Stalinovi; cyklus prednášok o ZSSR na školách; oslavy 70. narodenín J.V. Stalina na školách I.-III. stupňa; vianočný príspevok námedzným silám na školách; nábor baníckych učňov na školách; prijímanie funkcií v JRD učiteľskými silami; prijímanie školopovinných detí do kláštorného ubytovania.

Žiadosti škôl o poukázanie preddavku na bežné vecné potreby; evidenčné listy škôl o organizácii školy; žiadosti škôl o povolenie záujmových krúžkov pre žiakov; hlásenia škôl o poriadaní školských výletov so žiakmi; žiadosti o povolenie

vyučovania nepovinných predmetov; odmeny za vyučovanie náboženstva a pedagogické odmeny; žiadosti o povolenie vyučovať náboženstvo na školách; hlásenia škôl o začiatku školského roku; žiadosti o poukázanie mimoriadnej dotácie na vnútorné zariadenie škôl; výkazy o náboženskom vyznaní žiakov; hlásenie o poriadaných pochodových cvičeniach so žiakmi; zmena názvu Strednej školy v Baťovanoch na Strednú školu v partizánskom podľa zmeny názvu mesta Baťovany na Partizánske; výstavba Meštianskej školy v Oslanoch s Strednej školy v Partizánskom; organizačné zmeny na školách; nájomné zmluvy uzavreté za účelom umiestnenia tried; návrh zmeny obvodu Strednej školy v Oslanoch a Chynoranoch; spisy neúplnej strednej školy v Klížskom Hradišti.

1949 Národné školy

B – P

4

Evidenčné listy škôl o organizácii škôl; zmena názvu Národnej školy v Baťovanoch (Šimonovanoch) na II. Národnú školu v Partizánskom; preddavok školám na riadne vecné potreby ; hlásenia škôl o poriadaní školských výletov so žiakmi; odmeny za vyučovanie náboženstva a pedagogické odmeny; žiadosti o povolenie vyučovať náboženstvo na školách; výstavba školy v Nitrianskych Sučanoch; návrhy na zriadenie doučovacích skupín pre žiakov so zameškaným vyučovaním pre chorobu alebo pre ťažšie chápanie učebnej látky; výskyt epidemických chorôb na školách; žiadosti organizácií o prepožičanie školských miestností na kultúrne ciele; prednášky a politické školenia; opravy školských budov; výkazy o náboženskom vyznaní žiakov; návrh na zriadenie Materskej školy v dolných Vestenicich; žiadosť obce Bystričany o povolenie výstavby meštianskej školy.

1949 Materské školy

K – Ž

5

Detské opatrovne

B – R

Nájomné zmluvy uzavreté za účelom umiestnenia materských škôl a detských opatrovní; príspevky na nákup hračiek; výskyt epidemických chorôb na školách; vyplácanie vianočných príspevkov zamestnancom materských škôl a detských opatrovní; evidenčné listy škôl o organizácii škôl; zápisnice z prevzatia správy materských škôl; návrhy na zriadenie materských škôl v Čereňanoch, Dvorníkoch nad Nitrou, Krásne a Skačanoch; zápisnica z komisionálnej prehliadky budovy Materskej školy v Nitrianskych Sučanoch; zriadenie Materskej školy v Skačanoch od 1. septembra 1948; rozpočty materských škôl; kolaudačné zápisnice z preberania

dobavok výchovných zariadení pre materské školy; súpis poštátnených hnutelností a nehnuteľností detskej opatrovne v Oslanoch; zariadenie Materskej školy v Nedanovciach od 1. marca 1949; otvorenie Materskej školy v krásne dňa 14.2.1949; výstavba drevených pavilónov pre materské školy v Dolných a horných Vesteniciach; výstavba Materskej školy v hornej vsi; zariadenie Materskej školy v Čereňanoch od 1.9.1949; návrh na zrušenie Materskej školy v malých Ostraticiach kvôli poskytnutiu jej miestností novozriadenému Obvodnému úradu MNV v malých Ostraticiach.

4. 1949 Učiteľia

A – Ž

7

Hlásenia učiteľov o nastúpení na určené učiteľské stanice; platobné dekréty učiteľov a riaditeľské prídavky; žiadosti učiteľov o povolenie bývať mimo služobného miesta; zrážky z platov učiteľov za užívanie naturálnych bytov; žiadosti o premiestnenie na iné učiteľské stanice; ustanovujúce dekréty riaditeľov a učiteľov škôl; prihlášky učiteľov k nemocenskému poisteniu; penzionovanie učiteľov; prevod učiteľov do nových platových podmienok; návrhy riaditeľstiev škôl na zvýšenie platov učiteľov; uvoľnenie učiteľov z funkcie riaditeľov škôl; prihlášky k prázdninovému kurzu pre výpomocných učiteľov; návrhy na ustanovenie dočasných učiteľov za definitívnych.

1949 Učiteľky materských škôl

B – Z 8

Platobné dekréty a riaditeľské prídavky; prekladanie učiteliek na iné učiteľské stanice; prevod platov učiteliek do nových platových podmienok; hlásenia o nastúpení na učiteľské stanice; správa školského inšpektora o praktickom pôsobení výpomocných detských opatrovateliek; ustanovujúce dekréty riaditeliek a učiteliek materských škôl; prihlášky k nemocenskému poisteniu; žiadosti o premiestnenie na iné učiteľské stanice; osobné výkazy učiteľov.

III. Účtovné knihy

5. Pokladničný denník 1949